

Sitrep Irak
NR.17, 20/02/04
Stand van zaken: 09.00 uur

Dit sitrep is een gezamenlijke productie van AIVD, MIVD en Buitenlandse Zaken.

Bronnen dienst Wiv

Samenvatting: Na de op zich zeer positieve missie van Brahimi in Irak, waarvan het rapport met conclusies nog niet gepubliceerd is, lijken de kansen om een oplossing te vinden voor de politieke impasse waarin CPA en IGC enerzijds en Grootayatollah al-Sistani anderzijds waren beland, te zijn toegenomen. Kanttekening hierbij is dat, in afwachting op het Brahimi-rapport, de spanning over de verkiezingskwestie bij de onderhandelingen voor de overgangswet in Bagdad nog steeds oploopt. Wat de veiligheidssituatie betreft blijft het aantal incidenten tegen Coalitietroepen (CT) en de *Stabilisation Force in Iraq* (SFIR) op een constant niveau gebleven van circa 200 incidenten per week.

In een bijlage wordt ingegaan op de onderschepte brief van Abu Musab Zarqawi, die door de Verenigde Staten werd beschouwd als belangrijke schakel tussen al-Qaida en Saddam Hoessein.

I Politieke en militaire ontwikkelingen:

A. Internationale politieke ontwikkelingen (min BZ):

In de week van 8 februari is een VN technische missie onder leiding van VN afgezant Brahimi naar Irak gereisd om te trachten de politieke impasse in verband met het organiseren van verkiezingen voor een Iraakse interim assemblee te doorbreken. Brahimi heeft de meeste politieke actoren in Irak gesproken. Belangrijkste daaronder was Grootayatollah al-Sistani, met wie Brahimi 2,5 uur heeft gesproken. Sistani maakt zich sterk voor directe verkiezingen terwijl de coalitie meent dat daar vóór 30 juni 2004 geen tijd voor is. Naar aanleiding van deze missie heeft de secretaris-generaal van de VN Annan in een briefing aan de Group of Friends of Iraq (zie hieronder) op 19 februari aangegeven dat in Irak inmiddels consensus bestaat over het feit dat zorgvuldig georganiseerde directe verkiezingen de beste weg naar het kiezen van een parlement zijn, maar dat het organiseren van dergelijke verkiezingen vóór 30 juni as. onhaalbaar is. Volgens de VN zouden deze pas eind 2004, begin 2005 georganiseerd kunnen worden. Daarnaast zouden alle betrokken partijen wensen vast te houden aan de datum van 30 juni as. voor de overdracht van bestuurverantwoordelijkheden, zo SGVN. Tenslotte zouden alle Iraakse actoren hebben laten weten dat zij na de overdracht een "major role" voor de VN zien

weggelegd. Volgens SGVN blijven nog een aantal vragen onbeantwoord, met name de vraag hoe de interim regering die in juni de macht zal overnemen, dient te worden gekozen. Hierover liet SGVN slechts vallen dat het caucus-systeem van de baan is. Over het algemeen is het bezoek goed verlopen. Binnenkort wordt het rapport over de reis aan de Veiligheidsraad gepresenteerd. De verwachting is dat alle partijen zich zullen neerleggen bij de bevindingen van de missie en dat zodoende een uitgang zal worden geboden voor de politieke impasse waarin de partijen terecht zijn gekomen. Desondanks blijft op dit moment nog onduidelijk welke gevolgen de bevindingen van Brahimi zullen hebben voor het politieke tijdpad. CPA voorzitter Bremer heeft op 19 februari aangegeven dat de formule voor het kiezen van een interim regering kan worden aangepast, maar dat de datum voor overdracht van de bestuursverantwoordelijkheden blijft staan.

In New York is op 19 februari de Group of Friends of Iraq op uitnodiging van SGVN Annan voor het eerst bijeenkomen. De groep telt ongeveer 40 leden: de Iraakse Tijdelijk Zaakgelastigde bij de VN, de 5 permanente leden van de Veiligheidsraad, 5 gekozen leden van de VR, de troepenleverende landen, de buurlanden van Irak en donorlanden. Doel van de bijeenkomst is, bij monde van SGVN, een "uitwisseling van ideeën" over de wijze waarop de politieke en economische wederopbouw van Irak moet worden benaderd. De groep zal in de toekomst op ad-hoc basis bijeengeroepen worden, als zich problemen voordoen. De terugkeer van de technische missie onder leiding van Brahimi was een aanleiding geweest voor deze bijeenkomst.

Naar verluidt zou op dit moment reeds worden nagedacht over een nieuwe Veiligheidsraadresolutie, die de onderwerpen politiek proces, VN rol en stabilisatiemacht zou dekken. Brahimi en, zoals bleek tijdens de Group of Friends bijeenkomst, een aantal VR-leden (Rusland, Frankrijk) zouden voor een nieuwe resolutie pleiten (Frankrijk zou denken aan een resolutie die begin juni zou worden aanvaard). Een dergelijke resolutie zou een cruciale rol spelen voor de militaire aanwezigheid in Irak. Wat betreft het bestaande mandaat – gebaseerd op resoluties 1483 en 1511 – is te verwachten dat een debat zal ontstaan over de datum waarop het mandaat afloopt (voor sommige reeds 30 juni 2004) en aldus over de rechtsbasis van de voortzetting van een internationale militaire aanwezigheid. Grootayatollah al-Sistani zou tijdens zijn gesprek met Brahimi voor een nieuw mandaat voor een multinationale stabilisatiemacht hebben gepleit, waarvan de VS een deelnemer zou zijn.

In de Verenigde Staten heeft minister van Defensie Rumsfeld tijdens een hoorzitting in het Senaat nog eens benadrukt dat het politieke tijdpad en het militaire tijdpad van elkaar los staan en dat "vertrek van de troepen langs een totaal andere planning loopt". Voor dit laatste onderwerp zou overigens nog geen planning zijn, zo Rumsfeld, en zou sprake zijn van verschillende agendas voor verschillende Iraakse regio's/provincies. Ook heeft hij gesteld dat hij van mening was dat "geen van de coalitie-landen op een of andere manier voornemens zou zijn om Irak voortijdig te verlaten. Het doel is om zo lang als nodig in Irak te blijven, geen dag langer". Daarnaast gaf Rumsfeld aan dat een aanvullend budget voor Irak (waarschijnlijk pas na de verkiezingen van november as.) zeer waarschijnlijk nodig zal zijn.

B. Interne politieke ontwikkelingen (samenwerking AIVD, MIVD, BZ):

Het politieke wederopbouwproces wordt aanhoudend gedomineerd door het vraagstuk van de verkiezingen. Zowel de CPA als de Shi'ieten zijn nu in afwachting van het advies van de VN, die met een delegatie ruim een week lang overleg heeft gevoerd met de betrokkenen. Dat de politieke spanning over de verkiezingskwestie oploopt, wordt gestaafd door de uitspraken van diverse IGC-leden die plots ook hun twijfels naar voren brengen over de regeling zoals die in het akkoord van 15 november 2003 was voorzien. Overigens lijkt het geen toeval dat het juist de soennitische en Koerdische vertegenwoordigers zijn die zich in deze zin uitlaten. Zij storen zich aan de dominerende rol van de Shi'ieten in het wederopbouwproces.

Tot dusver hebben alle politieke actoren aangegeven dat zij het advies van de VN zullen aanvaarden. Aangezien het verzet tegen het plan van caucus-verkiezingen in maart en een hieruit voortvloeiende interim-regering in juni steeds meer om zich heen grijpt, rijst de vraag aan welke instantie de bestuursoverdracht moet gaan plaatsvinden. Een mogelijke uitweg is het uitbreiden van de huidige IGC die dan – wellicht onder begeleiding van de VN – directe verkiezingen zou moeten organiseren in het najaar van 2004. Nadeel hiervan is dat de IGC op dit moment weinig steun geniet onder de bevolking en als een verlengstuk van de VS wordt gezien. Zonder ingrijpende wijzigingen zou een dergelijke, van een nieuw mandaat voorziene, IGC evenmin door de bevolking als legitiem ervaren worden, hetgeen de politieke stabiliteit na 30 juni geen goed zou doen.

Ook over de nieuwe interim-grondwet van Irak bestaat onenigheid tussen de Amerikaanse bestuurders in Bagdad en leden van Iraakse Regeringsraad: Paul Bremer liet weten geen voorstel voor interim-grondwet te tekenen waarin wordt gesteld dat de islam de belangrijkste bron dient te vormen voor de Iraakse wetgeving – een wens van sjiietische geestelijke leiders en van enkele soennieten in de Regeringsraad. Het centraal stellen van de shari'a zal, naar wordt gevreesd, leiden tot een aantasting van de rechten van de vrouw in Irak.

In de noordelijke regio verlopen besprekingen tussen KDP en PUK voor de ogen van de buitenwereld voorspoedig. De toenadering tussen de Koerdische partijen geniet de volledige steun van de bevolking in de gebieden die door hen worden beheerst. Beide partijen zijn er volledig van overtuigd dat de Koerden hun aspiraties alleen kunnen verwezenlijken als zij met één mond spreken.

Zij zouden er van overtuigd zijn dat zij hun legitimiteit in de ogen van de bevolking van de voormalige Koerdische enclave verliezen wanneer die de indruk krijgt te moeten opgaan in een Iraakse staat. Barzani en Talabani zouden hebben afgesproken iedere toenaderingspoging van soennitische stammenleiders te weerstaan. Zij zouden het niet in het belang van de Koerden achten partij te kiezen bij een eventuele gewapende strijd tussen soennieten en sjiieten. De zelfmoordaanslagen – van vermoedelijk islamistische zijde – op de hoofdkwartieren van KDP en PUK tijdens het Offerfeest (1 februari) zouden

hun vastberadenheid om een vergaande mate van Koerdisch zelfbestuur in de grondwet te laten vastleggen, hebben bevestigd en versterkt. Barzani en Talabani hebben na de aanslagen van 1 februari hun strijdkrachten en veiligheidsdiensten opdracht gegeven tot een grootschalige operatie tegen Ansar al-Islam in de noordelijke regio.

In Muthanna is de politieke situatie sinds het ontslag van de gemeenteraden van Samawah en Rumaythah eind januari 2004 nog altijd stabiel en rustig. Er zijn geen indicaties dat op politiek terrein hierin iets zal wijzigen. Op sociaal-economisch gebied is in Muthanna de werkloosheid een punt van zorg waarmee rekening dient te worden gehouden. De provincie, met naar schatting 400-450.000 inwoners, heeft aanhoudend te kampen met een hoog werkloosheidspercentage (circa 60-70%). De onvrede hierover wordt geregeld geuit middels demonstraties, die in Muthanna in december en januari zes keer plaatsvonden. Ofschoon de demonstraties relatief rustig verlopen, blijft het risico aanwezig dat protesten uitmonden in (gewelds)incidenten. Tevens bestaat de kans dat het werkloze deel van de bevolking ontvankelijk is voor criminele of radicale activiteiten. Het werkloosheidsprobleem in Muthanna is dan ook - als in andere delen van (Zuid-)Irak - op termijn een destabiliserende factor.

C. Veiligheids situatie (MIVD):

Het aantal incidenten tegen Coalitietroepen (CT) en de *Stabilisation Force in Iraq* (SFIR) in geheel Irak is gemeten vanaf begin december 2003 tot de eerste helft van februari 2004, op een constant niveau gebleven van circa 200 incidenten per week. Het zuiden van Irak blijft, vergeleken met het aantal incidenten dat zich nog dagelijks voordoet in Centraal-Irak, relatief rustig. Een belangrijk deel van de gewelddadige incidenten in Zuid-Irak van de afgelopen periode is te relateren aan criminele incidenten of demonstraties als gevolg van ontevredenheid over de sociaal-economische situatie bij de lokale bevolking.

Anti-coalitie activiteiten in Zuid-Irak worden voornamelijk waargenomen in de provincie Basra. De overige incidenten vinden voornamelijk plaats in de provincie Maysan en een kleiner deel in de provincies Dhi Qar en Muthanna. De veiligheidssituatie in Muthanna blijft relatief rustig. Veel incidenten in de provincie Muthanna vinden plaats op de *Main Supply Routes* (MSR) en zijn vaak crimineel gerelateerd. Hierbij wordt door de daders over het algemeen gebruik gemaakt van handvuurwapens.

Het incident in de provincie Muthanna op 12 februari 2004, waarbij 2 raketten in de stad Samawah werden afgevuurd, alsook de aanslag op de Nederlandse Ambassade op 30 januari 2004, waarbij een vergelijkbaar wapensysteem werd ingezet, zijn evenwel een opvallende trendbreuk. Het incident op 12 februari is geen aanleiding om het dreigingsniveau voor wat betreft terrorisme verder te verhogen, maar de komst van Japanse militairen naar de provincie Muthanna en hun gedeeltelijke plaatsing op bases in gebruik door het Nederlandse bataljon, zorgt voor meer onrust en derhalve op een grotere kans op gewelddadige incidenten in het Nederlandse gebied van verantwoordelijkheid. De Japanse presentie trekt veel publiciteit en dit land wordt, in de ogen van anti CT/SFIR elementen, sterk met de VS geassocieerd. Ook het feit dat de Japanse missie haar accent legt op de verbetering van infrastructurele voorzieningen (die door anti CT/SFIR elementen juist

met allerlei aanslagen wordt tegengegaan) kan bijdragen aan een enigszins verhoogd risico voor aanslagen.

Iraakse veiligheidsstructuur

De wederopbouw van nationale Iraakse veiligheidsorganisaties, de zgn. *Security Sector Reform* (SSR), waarbinnen alle Iraakse veiligheidsorganisaties zoals de Iraakse Politie, het *Iraqi Civil Defence Corps* (ICDC), de *Facilities Protection Service* (FPS), Nationale Grensbewaking en Nationale Strijdkrachten opnieuw opgebouwd en/of hervormd worden, is van wezenlijk belang voor de interne veiligheidshandhaving. Deze veiligheidsorganisaties krijgen steeds meer vorm en zouden volgens het SSR-schema vanaf medio 2004 in grote mate nationaal en zelfstandig moeten kunnen gaan opereren.

Hoewel de nieuwe veiligheidsorganisaties die deel uitmaken van het SSR-programma in toenemende mate structuur beginnen aan te nemen, zijn er momenteel nog obstakels die het zelfstandig functioneren van deze nationale veiligheidsorganisaties belemmeren. Onervarenheid, illegale activiteiten, tribale en politieke belangenverstrengeling en de aanhoudende aanslagen gericht tegen deze organisaties spelen hierbij een rol.

Het is overduidelijk dat de in opbouw zijnde veiligheidsorganisaties van Irak een belangrijk strategisch doel vormen voor anti CT-elementen. Deze veiligheidsorganisaties moeten binnen niet al te lange tijd zelfstandig kunnen opereren en in toenemende mate de taken van de CT overnemen. Het hinderen van deze opbouw door middel van aanslagen op deze instanties zal de veiligheidssituatie negatief beïnvloeden en daardoor vertragend werken op het gehele wederopbouwproces van Irak.

In de provincie Muthanna lijkt het SSR-plan voorspoedig te verlopen, hetgeen van grote ondersteunende waarde zal zijn voor het verdere verloop van de wederopbouw van de provincie. Met name de opbouw van het ICDC, de Iraakse politie en de FPS vordert gestaag. De locaties waar het Iraaks veiligheidspersoneel ondergebracht gaat worden, zijn gedeeltelijk gereed. Deze locaties kunnen een doelwit voor aanslagen vormen aangezien zij potentieel een strategische doelkeuze kunnen zijn van elementen die het wederopbouwproces van Irak willen belemmeren.

Daarnaast is de invloed van (lokale) stammen en politieke partijen op de verschillende veiligheidsorganisaties, en vooral op de lokale politie, in zuidelijk Irak zorgelijk. In principe is deze samenwerking tussen lokale veiligheidsorganisaties en lokale militia's/politieke partijen geen directe dreiging voor CT/SFIR eenheden en kan zelfs mogelijk resulteren in een afnemende dreiging voor CT/SFIR vanuit de hoek van aanhangers van het voormalige regime. Toch kan deze samenwerking op langer termijn een negatief effect hebben op de veiligheidssituatie. Indien diverse partijen invloed op veiligheidsorganisaties kunnen blijven uitoefenen, zal dit belemmerend werken op de realisatie van een centraal (nationaal) aangestuurd veiligheidsbeleid en tot een situatie kunnen leiden waarbij veiligheidsorganisaties als een politiek instrument gebruikt gaan worden.

Zie bijlage.

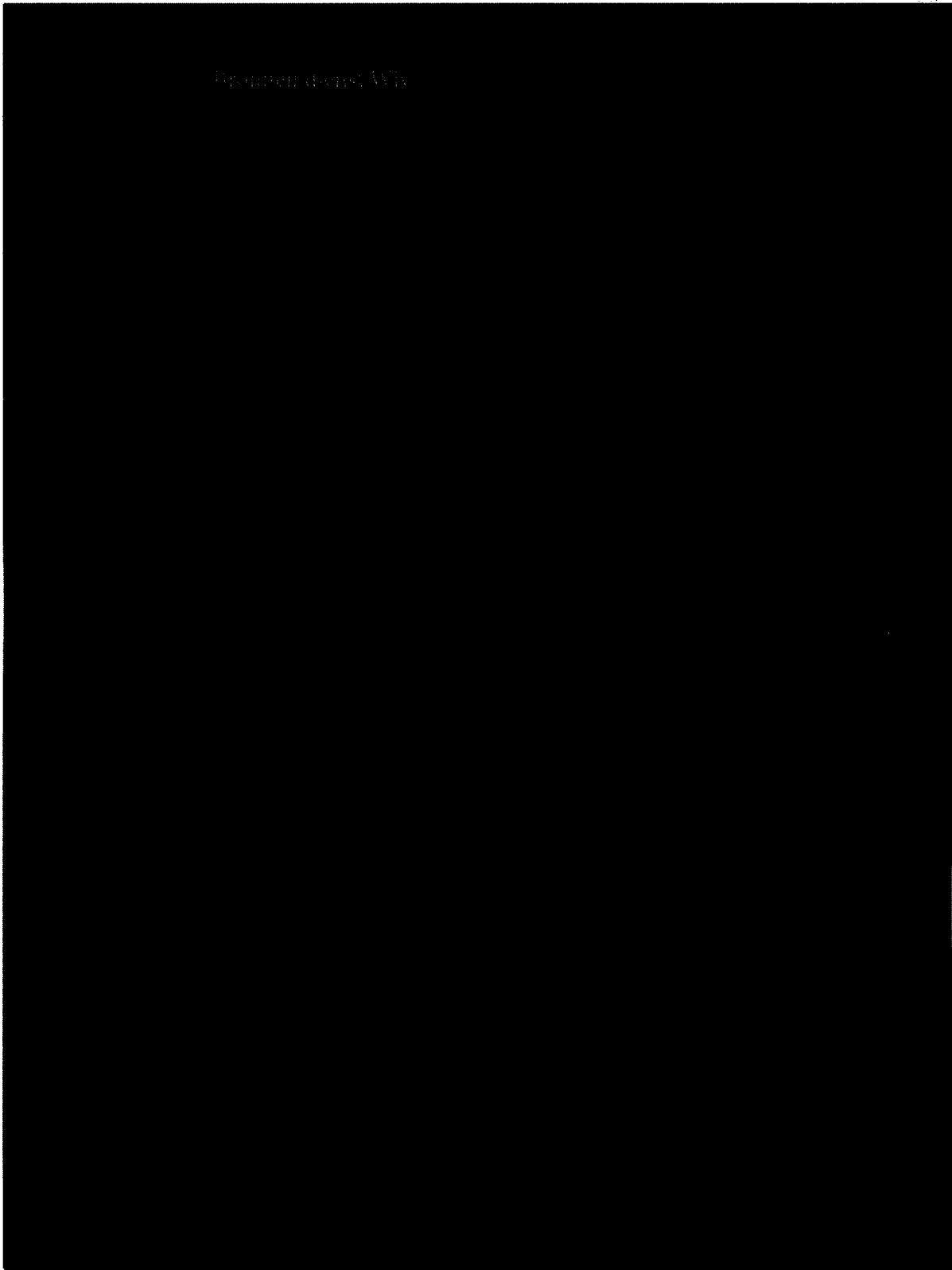
III Economische ontwikkelingen (min BZ)

In Abu Dhabi zal op 28 en 29 februari as. een donor conferentie plaatsvonden (in feiten een soort Madrid II). Alle landen die aan bij de Madrid conferentie in oktober 2003 aanwezig zijn hiervoor uitgenodigd (ook Nederland). Aan de tweede dag van de conferentie zullen echter alleen maar die landen deelnemen, die lid zijn van het zgn. Donor Comité (Nederland niet).

In Washington heeft op 9 en 10 februari een conferentie plaatsgevonden voor het internationaal bedrijfsleven betrokken bij of geïnteresseerd in de wederopbouw in Irak. Er werd wederom kritiek geuit over het gebrek aan transparantie bij contractverlening (met name bij contracten waarvoor CPA verantwoordelijk is). Vooral de vertegenwoordigers van Iraakse bedrijven bleken teleurgesteld te zijn over hun mogelijkheden om aan bod te komen bij de verlening van (sub-)contracten. IGC en CPA gaven aan dat bedrijven zich niet alleen moeten richten op mogelijkheden voor aanbestedingen gefinancierd door de CPA/VS, maar ook op mogelijkheden bij Iraakse ministeries, die inmiddels aan capaciteit zouden hebben gewonnen. Geconstateerd werd dat de veiligheidssituatie een probleem blijft.

BIJLAGE

— Onderschepte brief – de zgn. Zarqawi-brief - over het verloop van de strijd in Irak (MIVD)

Groeten dienst Wiv